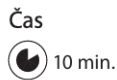

Vápenatka mnohohlavá jako inženýr dopravních sítí

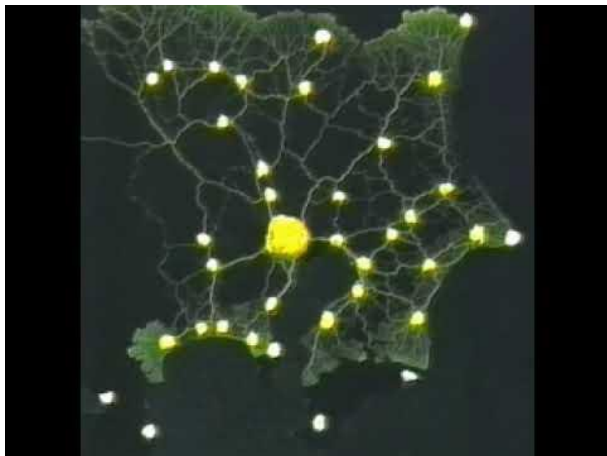
Kapitola	Hlenky (<i>Mycetozoa</i>)
Kapitola dle RVP (ŠVP)	Biologie hub – Stavba a funkce hub
Pomůcky	Internet (pro zhlédnutí videa)
Co má dělat učitel	Zadá žákům přečíst text, zhlédnout video, řešit úkoly. Diskuse.
Co budou dělat žáci	Pracují se zadaným textem, sledují video, řeší úkoly. Diskuse.
Motivační linka	Žáci se dozvědí o využití hlenek v technologiích, poznají jeden z mnoha významů hub pro člověka.
Návodné otázky	–
Řešení úkolů	1. Vápenatka mnohohlavá patří do kmene hlenky (<i>Mycetozoa</i>) a do říše <i>Amoebozoa</i>. 2. Ovesné vločky byly v experimentu použity jako dopravní uzly (hlenky se jimi živí, proto je vyhledávaly), ostré světlo naopak překážky (např. pohoří – hlenkám světlo vadí, proto se světlu vyhýbaly). 3. Volná odpověď Např. Stavitelství a architektura (termiště), vývoj nových materiálů (pavoučí hedvábí, lopuch a suchý zip), letecká technika a aerodynamika (křídla ptáků), energetika (větrné turbíny a ploutve keporkaků, solární panely a listy rostlin), robotika (chapaďla chobotnice) atd.

Vápenatka mnohohlavá jako inženýr dopravních sítí

Mnoho komplexních strategií zaměřených na řešení problémů se vyvinulo i u organismů bez mozku i mimo zvířecí říši. Nejznámějším příkladem je hlenka vápenatka mnohohlavá neboli *Physarum polycephalum*. Jak si ukážeme, vápenatky nemají na řešení problémů bez mozku monopol, ale snadno se zkoumají, a tak se staly modelovými organismy otevírajícími nové cesty bádání. Vápenatky vytvářejí průzkumné sítě z citlivých vláken, ale přitom nedisponují centrální nervovou soustavou – ani ničím, co by se jí podobalo. Přesto se dokážou „rozhodovat“ mezi různými možnostmi a umějí v bludišti najít nejkratší trasu mezi dvěma body. Japonští vědci vysadili vápenatky do Petriho misek vymodelovaných do podoby Velkého Tokia. Ovesné vločky znázorňovaly hlavní městské uzly a ostré světlo označovalo překážky jako například pohoří – hlenkám totiž světlo vadí. Za jediný den vápenatka zvládla mezi vločkami najít nejefektivnější cestu a rozprostřela se do sítě téměř totožné se skutečnou železniční sítí v Tokiu. Při obdobných experimentech vápenatky zkopírovaly dálniční síť ve Spojených státech a síť římských silnic ve střední Evropě. Jednou mi o svém pokusu vyprávěl jistý hlenkový nadšenec. Věděl o sobě, že když jde na nákup do Ikey, nezdíka se tam ztratí a trvá mu dlouhé minuty, než najde východ. Rozhodl se proto postavit před stejnou výzvu vápenatky a zkonstruoval bludiště založené na půdorysu dané prodejny. Jak se dalo čekat, vápenatky i bez cedulí a pomoci personálu brzy odhalily nejkratší cestu ven. „Tak to vidíš,“ řekl mi se smíchem, „jsou chytřejší než já.“

Doplňující materiály k textu:

Odkaz na video:

https://www.youtube.com/watch?v=GwKuFREOgmo&source_ve_path=MTc4NDI0

Zdroj obrázku:

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Tokyo_Subway_Line_map_ja.svg

Úkoly k textu:

1. Do které skupiny organismů patří vápenatka mnohohlavá?
2. Co v experimentu představovaly ovesné vločky a co ostré světlo?
3. Uveďte další příklady oblastí, ve kterých by se daly uplatnit přírodní mechanismy pro řešení technických výzev (podobně jako u dopravních sítí zmíněných v textu).

Použitá literatura:

SHELDRAKE, Merlin. *Propletený život: jak houby utvářejí svět, mění naši mysl a ovlivňují budoucnost*. 2. vydání. Přeložil Vojtěch ETTLER. Brno: Kazda, 2022. ISBN 978-80-7670-095-6.